

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 83

(2000-2001)

Om lov om endringer i lov 19. juni 1997
nr. 62 om familievernkontorer m.m.

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet av 27. april
2001, godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning

1.1 Proposisjonens hovedinnhold og bakgrunn

Lov om familievernkontorer trådte i kraft 1. januar 1998. I denne treårs perioden har Barne- og familiedepartementet gjort seg enkelte erfaringer som tilsier at det nå foretas justeringer i loven. Departementet har bl.a. erfart at det kan oppstå uklarheter som har sitt utspring i at noen av de kirkelige familievernkontorene ikke har vært ansett som organ for stat eller kommune. Det at noen familievernkontorer er å anse som organ for stat eller kommune, mens andre ikke er det, medfører ulikheter bl.a. hva gjelder forvaltningslovens rekkevidde, og i forhold til rettens adgang til å motta forklaring fra de ansatte. De lovendringer som foreslås tar derfor sikte på å sikre at de ulike kontorene i størst mulig grad har det samme regelverk å forholde seg til. Departementet foreslår herunder endringer i regelverket om taushetsplikt. Taushetspliktreglene i dagens lov bygger på den tidligere legeloven. I proposisjonen foreslås det bl.a. at taushetsplikten for ansatte på familievernkontorer i hovedsak blir i overensstemmelse med helsepersonellovens regler. Det foreslås også at det tas inn en egen bestemmelse som hjemler utlevering av personidentifiserbare opplysninger til statistisk formål. I tillegg foreslås det å lempe på dagens krav til faglig leders grunnutdanning, slik at det åpnes for at flere relevante yrkesgrupper kan inneha denne stillingen.

1.2 Høringen

Barne- og familiedepartementet sendte 23. januar 2001 et høringsnotat med forslag til lovendringer til følgende høringsinstanser:

- Finansdepartementet
- Justisdepartementet
- Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Sosial- og helsedepartementet
- Fylkesmennene
- Fylkeslegene
- Datatilsynet
- Statistisk sentralbyrå
- Kommunens Sentralforbund
- Regjeringsadvokaten
- Barneombudet
- Sivilombudsmannen
- Bispedømmerådene
- Kommunene
- Fylkeskommunene
- Familievernkontorene
- Statens helsetilsyn
- Statens Senter for barne og ungdomspsykiatri

- Norsk senter for barneforskning (NOSEB)
- NOVA
- Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge
- Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet
- Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge
- Norsk Psykologforening
- Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere
- Offentlige Familievernkontorers Organisasjon
- Kirkens Familievern
- Barnevernjuridisk Forum
- Regionsenter for barne- og ungdomspsykiatri
- Kirkerådet
- Diakonhjemmets høgscole senter
- Norsk Sykepleierforbund
- Den norske lægeforening
- Presteforeningen

Høringsfristen ble satt til 5. mars 2001. I alt 63 høringsinstanser har avgitt realitetsuttalelse. Disse fordeler seg slik:

- Justisdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Barneombudet
- Statistisk sentralbyrå
- Statens Helsetilsyn
- Norsk Psykologforening
- Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere
- Kirkerådet
- Sør-Hålogaland Bispedømmeråd
- Nord-Hålogaland Bispedømmeråd
- Regionsenteret for barne- og ungdomspsykiatri
- Offentlige Familievernkontorers Organisasjon
- Kirkens Familievern

I tillegg til de ovennevnte har 5 fylkesmenn, 2 fylkesleger, 7 fylkeskommuner, 7 kommuner og 23 familievernkontorer avgitt uttalelse.

Gjennomgangen av høringsuttalelsene viser at flertallet av de som har uttalt seg er positive til forslaget om å lempe på fagkravet til faglig leder. En del høringsinstanser er motstander av at familievernkontorene skal kunne utlevere opplysninger med individualiserende kjennetegn til statistisk formål, mens noen uttaler at de ansatte ved familievernkontorene bør arbeide etter ett og samme regelverk om taushetsplikt. Det nærmere innholdet i høringsuttalelsene vil bli behandlet senere i proposisjonen i tilknytning til de enkelte lovforslagene.

2 Forholdet til forvaltningsloven

2.1 Gjeldende rett

I henhold til forvaltningsloven § 1 regnes som forvaltningsorgan «et hvert organ for stat eller kommune». Det fremgår videre at privat rettssubjekt regnes som forvaltningsorgan i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift. I forarbeidene til familievernkontorloven, Ot. prp. nr. 6 (1996-97), uttales det at det kan reises tvil om de kirkelige kontorene omfattes av definisjonen i forvaltningsloven § 1, og det oppsummeres slik: «De kirkelige kontorene må således sies å befinne seg i en gråsoner i forhold til om de omfattes av lovens definisjon av forvaltningsorgan.»

I nevnte proposisjon fremgår det at det er særlig når det gjelder arbeidsgiveransvar at spørsmålet vil ha aktualitet. Ifølge forvaltningsloven § 2 annet ledd vil avgjørelser om bl.a. ansettelse og suspensjon regnes som enkeltvedtak og behandles etter reglene i loven. De kirkelige familievernkontorene praktiserte imidlertid på lovgivningstidspunktet et selvstendig arbeidsgiveransvar, og det ble lagt til grunn at en annen løsning ville være å gripe for sterkt inn i eiers rettigheter. Man valgte derfor å ikke gjøre forvaltningslovens bestemmelser fullt ut gjeldende for de kirkelige kontorene, men avgrenset den til å gjelde i klientsaker. Når det gjelder begrepet «klientsaker» var departementet klar over at det kunne oppstå tvil om avgrensningen. Det ble derfor avklart i proposisjonen at det i tvilstilfeller skulle legges en vid fortolkning av begrepet til grunn.

2.2 Forslaget i høringsbrevet

Departementet har i høringsnotatet foreslått at familievernkontorloven § 13 endres slik at det klart går frem at forvaltningsloven gjelder for alle kontorer, med unntak av forvaltningsloven § 2 annet ledd hva gjelder de kontorene som ikke anses som forvaltningsorgan i forvaltningslovens forstand. Dette ble begrunnet med at de kirkelige kontorene som ikke omfattes av definisjonen i forvaltningsloven § 1 fremdeles bør ha et selvstendig arbeidsgiveransvar, men bør omfattes av de øvrige bestemmelser i forvaltningsloven. Lovens avgrensning mot annet enn «klientsaker» kunne skape tvil om anvendelsen av forvaltningsloven, og departementet ønsket derfor å presisere bestemmelsen ytterligere.

2.3 Høringsinstansenes syn

Kun få høringsinstanser har hatt kommentarer til forslaget, men av de som har uttalt seg stiller de fleste seg positive til departementets forslag. *Justisdepartementet* mener imidlertid at den foreslåtte formuleringen bør vurderes grundig, slik at den ikke medfører utilsiktede endringer i forhold til dagens rettstilstand.

2.4 Departementets vurdering

Etter departementets oppfatning tilsier hensynet til klientene og forvaltningsrettslige likhetsprinsipper at forvaltningslovens regler gis anvendelse med det unntak som er inntatt i vårt forslag. Departementet kan ikke se noen hensyn som tilsier at de ulike typer kontorer skal ha forskjellige regler å forholde seg til utover dette.

Barne- og familiedepartementet vil etter dette foreslå en bestemmelse i samsvar med høringsutkastet, jf. utkastet til § 13.

3 Taushetsplikt for ansatte ved familievernkontorer

3.1 Taushetsplikt

3.1.1 Gjeldende rett

Barne- og familiedepartementet valgte på lovgivningstidspunktet å innta egne bestemmelser om taushetsplikt i familievernkontorloven. Bakgrunnen for dette var bl.a. at departementet definerte familievernet som en forebyggende helsetjeneste, og at taushetspliktreglene derfor burde ta utgangspunkt i helselovgivningens strengere bestemmelser om taushetsplikt. Det ble også lagt vekt på at taushetspliktbestemmelsene burde omfatte alle som arbeider ved familievernkontorene, og at bestemmelsene burde fremgå av denne loven. Departementet så samtidig at det kunne være uheldig å innføre nok et sett taushetspliktrekler i en allerede uoversiktlig situasjon. Taushetspliktbestemmelsene i familievernkontorloven fikk derfor formuleringer som ligger nær opptil formuleringene i legeloven. Loven fikk herunder en egen bestemmelse om adgangen til å gjøre opplysninger kjent for samarbeidende personell av hensyn til klientbehandlingen.

For å unngå tvil om hvorvidt straffebestemmelsen i straffelovens § 121 om overtredelse av taushetsplikt skulle gjelde tjeneste eller arbeid ved de kirkelige kontorene, inneholder familievernkontorloven en egen bestemmelse om dette.

3.1.2 Forslaget i høringsbrevet

Ved Stortingets behandling av familievernkontorloven ble definisjonen av familievernet som en helsetjeneste forlatt, og tjenesten anses nå som en spesialtjeneste, jf. loven § 1. Departementet mente at dette perspektivskiftet medfører at det ikke er behov for at alle ansatte ved familievernkontorene underlegges en taushetsplikt tilnærmet legeloven. Departementet la også vekt på at egne taushetspliktsbestemmelser etter mønster av legeloven har vist seg uhensiktsmessig: Etter familievernkontorlovens vedtagelse har det blitt vedtatt en ny lov om helsepersonell som trådte i kraft fra 1. januar 2001. Familievernkontorloven er således ikke oppdatert hva gjelder taushetspliktsbestemmelsene. Dersom man fortsatt skulle ha valgt et system med egen taushetsplikt i familievernkontorloven etter mønster av helsepersonelloven, ville dette for å hindre utilsiktede ulikheter ha fordret at familievernkontorloven ble endret hver gang det ble foretatt endringer i helsepersonelloven. Etter departementets oppfatning ville et slikt system være unødig tungvint og også kunne medføre tolkningsproblemer der de to lovene ikke var i samsvar.

På denne bakgrunn foreslo departementet å endre familievernkontorloven § 5 slik at de som utfører arbeid eller tjeneste for et familievernkontor ville få taushetsplikt etter forvaltningsloven. I tillegg ville de som innehar en profesjon som omfattes av lov om helsepersonell få taushetsplikt etter denne. Dette ville i praksis bety at en lege som arbeider ved et familievernkontor ville ha taushetsplikt etter både forvaltningsloven og helsepersonelloven. Det stren-

geste settet regler ville gjelde, og i praksis ville dette være helsepersonelloven, så langt det ikke eksplisitt var gitt særregler i familievernkontorloven.

Departementets forslag innebar at det ville være ulik taushetsplikt for de ansatte på familievernkontorene avhengig av hvorvidt de tilhører en helseprofesjon eller ikke. Dette er også systemet i etater som f.eks. barnevernet, sosialtjenesten og pedagogisk-psykologisk tjenste (PPT). Etter departementets oppfatning er dette et vanlig og innarbeidet system som fagpersonell generelt har erfaring med.

Departementet mente at den type opplysninger familievernkontorene arbeider med er av samme sensitive art som f.eks. i barnevernet, og at det også her er et behov for å ivareta klientens tillit. Departementet foreslo derfor at den forvaltningsmessige taushetsplikten til ansatte ved familievernkontorene skulle skjerpes på samme måte som i barnevernet.

Både forvaltningsloven og helsepersonelloven inneholder regler om adgangen til å gi opplysninger til samarbeidende personell. Departementet anså derfor en egen bestemmelse om dette i familievernkontorloven som overflødig, og foreslo å oppheve dagens § 7.

3.1.3 Høringsinstansenes syn

31 høringsinstanser har uttalt seg til forslaget om taushetsplikt. Av disse går flertallet mot departementets forslag. Instansene påpeker at det vil være uhenksiktsmessig og vanskeliggjørende for samarbeidet dersom de ansatte ved familievernkontorene skal måtte forholde seg til ulike regelsett for taushetsplikt. Enkelte påpeker også at hensynet til brukerne tilsier lik taushetsplikt uavhengig av profesjon.

Familievernkontoret i Steinkjer uttaler:

«Det foreligger forslag om at fagpersonellet ved kontorene skal forholde seg til forskjellige lover og dermed ha forskjellig taushetsplikt. Det skaper etter vår mening et kunstig skille mellom de som går under betegnelsen helsepersonell og annet fagpersonell i tjenesten. Forskjellen er ikke begrunnet med arbeidets art eller brukernes behov for personvern, men i profesjonshensyn. I familievernet er det slik at helsepersonell og sosialfaglig eller annet personell arbeider med samme problematikk. Informasjonen vi får er like sensitiv og nødvendigheten av tillit er like stor uansett profesjon.»

Fellesorganisasjonen for barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO) uttaler:

«FO mener det er prinsipielt uheldig at det i høringsnotatet opereres med ulike taushetsbestemmelser innen *entjeneste*. Dette gjelder i særlig grad familievernkontorene der det er lite skille mellom profesjonene med hensyn til ansvar og oppgaver. Det er vår erfaring at ulike regler for ulike profesjoner legger til rette for profesjonsstrid og profesjonskamp. Brukerne av familievernkontorene bør være sikret av de samme taushetsbestemmelsene uavhengig av hvilken profesjon de er i kontakt med.»

Familiekontoret i Sogndal uttaler:

«Høringsnotatet illustrere godt dei problema som melder seg som følge av at helse- og sosialsektoren opererer med ulike reglar for teie-

plikt. Det som er spesielt for familievernkontora er at vi arbeider tverrfagleg og tek del i sakene på likt vis, uavhengig av yrkesbakgrunn. På familievernkontor arbeider ulike yrkesgrupper saman i team og vi er same forvaltningsorgan, men vi har ulike reglar for teieplikt. Det kan bli utydeleg og vilkårleg arbeid når reglane for teieplikt skal vera ulike for dei ulike yrkesgruppene.»

Enkelte høringsinstanser mener også at det av hensyn til samarbeidet vil være hensiktsmessig å videreføre dagens bestemmelse om taushetsplikt i forhold til samarbeidende personell. *Justisdepartementet* viser til at det i forarbeidene til helsepersonelloven (Ot.prp. nr. 13 (1998-99) s. 229-230) synes som om begrepet «samarbeidende personell» bare omfatter helsepersonell. Forstått slik, vil helsepersonelloven § 25 hindre helsepersonell ved et familievernkontor å gi taushetsbelagte opplysninger til annet personell ved kontoret, for eksempel prester og jurister.

3.1.4 Departementets vurdering

Stortingets presisering av at familieverntjenesten ikke er en helsetjeneste, men en spesialtjeneste, tilsier etter departementets oppfatning at det ville være naturlig å velge det ordinære system for taushetsplikt i forvaltningsorganer, der det tas utgangspunkt i forvaltningslovens regler. Departementet legger imidlertid vekt på de argumenter som har blitt anført i høringen om at ulik taushetsplikt kan medføre en vanskeliggjøring av samarbeidet og at det kan ha uheldige konsekvenser for brukerne. Departementet er derfor enig i at det er ønskelig at alle som utfører tjeneste eller arbeid ved et familievernkontor i utgangspunktet undergis like regler om taushetsplikt. I og med at en del av det personellet som arbeider ved disse kontorene vil ha taushetsplikt etter helsepersonelloven i kraft av sin profesjon, er det derfor hensiktsmessig å anvende denne lovens regler om taushetsplikt.

Dagens lov inneholder en presisering av at taushetsplikten også omfatter opplysninger som fødested, fødselsdato etc. Departementet mener at en slik presisering ikke vil ha samme betydning dersom familievernkontorenes taushetsplikt gis ved en henvisning til helsepersonellovens hovedregler om taushetsplikt. Helsepersonells taushetsplikt er omfattende, og det fremgår av forarbeidene til helsepersonelloven at taushetsplikten gjelder alle personlige forhold. Det uttales videre:

«Taushetsplikten omfatter helseopplysninger og annen informasjon som er knyttet til en person. Som hovedregel vil all personidentifiserbar informasjon være underlagt taushetsplikt. Det skilles ikke mellom mer eller mindre ømtålige opplysninger slik det gjøres for den forvaltningsmessige taushetsplikt.» (Ot. prp. nr. 13 (1998-99) s. 85.)

Barne- og familiedepartementet vil derfor på bakgrunn av høringen foreslå at taushetsplikten i familievernkontorloven gis ved en henvisning til helsepersonelloven §§ 21 og 23, som er de bestemmelser som naturlig passer for denne virksomheten, jf. utkastet til § 5. For å unngå den usikkerhet som påpekes av Justisdepartementet om omfanget av begrepet «samarbeidende personell», velger departementet å videreføre dagens § 7 i familievernkontorloven, fremfor å henvise til regelen i helsepersonelloven på dette punkt.

3.2 Samtykke

3.2.1 Gjeldende rett

Familievernkontorloven inneholder en egen bestemmelse om at taushetsplikt faller bort i den utstrekning den eller de personer som har krav på taushet, eller som opplysningene angår, samtykker i at de gis til andre, jf. § 6. Bestemmelsen inneholder også en presisering av at det er foreldrene som skal samtykke på barnets vegne når barnet er under 16 år. Er barnet mellom 12 og 16 år, skal barnets mening høres. Selv om det er gitt samtykke av foreldrene, kan departementet bestemme at opplysningene likevel skal være undergitt taushetsplikt dersom barnets interesser tilsier det.

3.2.2 Forslaget i høringsbrevet

Regler om at taushetsplikt faller bort i den grad de som har krav på taushet samtykker finnes både i forvaltningsloven, jf. § 13 a nr. 1, og helsepersonelloven, jf. § 22. Departementet mente at det, med det system departementet hadde valgt, derfor i utgangspunktet ikke var nødvendig å innta en egen regel om slikt bortfall av taushetsplikt i familievernkontorloven. Forvaltningsloven inneholder imidlertid ingen bestemmelse om når barn selv kan samtykke i oppheving av taushetsplikten. Departementet mente derfor at det ville være hensiktsmessig å opprettholde en egen bestemmelse om samtykke i familievernkontorloven, herunder en bestemmelse om at barn over 16 år selv kan samtykke, og at barn mellom 12 og 16 år skal høres i spørsmålet.

Departementet foreslo også at myndigheten til å bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt selv om foreldrene har samtykket på vegne av barnet, skulle utvides til også å gjelde fylkesmannen, som i kraft av sitt tilsynsansvar er en naturlig instans for slike spørsmål. Fylkesmannen har tilsvarende myndighet etter barnevernloven.

3.2.3 Høringsinstansenes syn

Kun få høringsinstanser har uttalt seg til denne bestemmelsen. Enkelte instanser, herunder *Justisdepartementet*, stiller seg positive til den utvidelse av fylkesmannens myndighet som er foreslått. Noen instanser, herunder *Barneombudet*, har merknader til at bestemmelsen inneholder en nedre aldersgrense for når barnets mening skal høres. Barneombudet viser til at barnets synspunkter i følge FN's barnekonvensjon Art. 12 skal høres og gis behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Barneombudet foreslår derfor at lovformuleringen harmoniseres med konvensjonsteksten slik at 12-årsgrensen byttes ut med barnets modenhet og alder.

3.2.4 Departementets vurdering

Lovverket inneholder flere steder bestemmelser om når barn har rett til å høres før det blir tatt avgjørelse om personlige forhold for barnet. Når ansatte ved familievernkontorene etter departementets forslag i hovedsak vil få samme taushetsplikt som den som følger av helsepersonelloven, kunne man valgt å henvise til helsepersonellovens regler også hva gjelder samtykke og barns rett til å bli hørt. Departementet mener imidlertid det er like naturlig å se familievernkontorlovens bestemmelser om dette i sammenheng med bar-

neloven, som i § 31 har en regel om barns rett til å være med på avgjørelser. Bestemmelsen gjelder alle saker som angår barns personlige forhold. Departementet finner det derfor ikke hensiktsmessig å henvise til helsepersonellovens regler på dette punkt, men mener at familievernkontorloven fremdeles bør inneholde en egen bestemmelse om samtykke, herunder om barns rett til å bli hørt.

Når det gjelder barns rett til å bli hørt, er det ikke i departementets høringsutkast foreslått noen endringer i forhold til dagens lov. Spørsmålet om innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov er i disse dager på høring fra Justisdepartementet. Barne- og familiedepartementet har i den forbindelse vurdert om det i barneloven bør innføres en ren skjønnsmessig regel uten noen fast aldersgrense. Faren ved dette ville bli at ingen barn ville gis en ubetinget rett til å bli hørt, og at man dermed svekker den retten som barn over 12 år i dag har etter barneloven. Justisdepartementet ba derfor om høringsinstansenes syn på dette. Dersom det besluttes å endre barneloven § 31 kan det medføre behov for å vurdere tilsvarende endringer i familievernkontorloven. Det fremgår av høringen til innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov at det samme vil gjelde lovgivningen på helseområdet, som i dag har de samme aldersangivelser som familievernkontorloven. Barne- og familiedepartementet vil imidlertid foreslå at det i familievernkontorloven, på samme måte som i barneloven og helselovgivningen, tas inn en tilleggsbestemmelse om at det skal tas hensyn til barnets modenhet og alder, og at det skal legges vekt på det barnet mener.

I tillegg foreslår departementet en presisering av familievernkontorloven § 6 første ledd, slik at det også i familievernkontorloven, i likhet med forvaltningsloven og helsepersonelloven, går klart frem at taushetsplikt ikke er til hinder for at opplysninger gjøres kjent for dem de direkte gjelder.

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet, med tillegg av presiseringen i første ledd, og presiseringen av at det i vurderingen av når barnet skal bli hørt skal tas hensyn til barnets modenhet og alder, og at det skal legges økende vekt på hva barnet mener, jf. utkastet § 6.

3.3 Forskning og statistikk

3.3.1 Gjeldende rett

Dagens familievernkontorlov § 8 inneholder en egen bestemmelse som regulerer adgangen til utlevering av taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning. Departementet kan etter denne bestemmelsen bestemme at opplysninger kan eller skal gis til bruk for forskning og at det kan skje uten hinder av taushetsplikt. I bestemmelsens overskrift nevnes statistikk på lik linje med forskning. Departementet har imidlertid avklart med Justisdepartementet at hjemmelen ikke er tilstrekkelig klar for å kunne gi ut opplysninger til statistikk, da dette ikke eksplisitt er nevnt i lovteksten.

3.3.2 Forslaget i høringsbrevet

Departementet hadde ved vedtagelsen av familievernkontorloven lagt til grunn at personidentifiserbare opplysninger både skulle kunne gis til bruk for forskning og statistikk. Etter avklaringen fra Justisdepartementet ønsket

Barne- og familiedepartementet å endre bestemmelsen, slik at det ble presisert at adgangen også omfattet statistikk. Departementet foreslo derfor å opprettholde dagens § 8, med den endring at det i bestemmelsen ville bli klargjort at opplysninger kan utleveres både til forskning og statistikk. Det ble også foreslått presisert at opplysningene så langt det er mulig skal gis uten individualiserende kjennetegn.

3.3.3 Høringsinstansenes syn

35 av de 63 høringsinstansene som avga merknader har uttalt seg om dette. Av disse går 24 imot forslaget. De instansene som går imot er opptatt av brukernes personvern, og av at en adgang til å kunne utlevere personidentifiserbare opplysninger til statistikk vil kunne redusere brukernes tillit til familievernkontorene.

Landsstyret for Kirkens Familievern uttaler:

«Hensynet til statistikk må kunne ivaretas på tilfredsstillende måte uten å komme i konflikt med hensynet til personvernet. Landsstyret er opptatt av at hensynet til brukerne, deres rettsvern og tillit til tjenesten blir ivaretatt og prioritert i en avveining mot forvaltningens behov for styring og forskningsformål.»

Norsk Psykologforening (NPF) uttaler:

«NPF vil uttrykke dyp bekymring for en utvikling som åpner for en generell spredning av personopplysninger, slik den foreslåtte endring åpner for. Vi frykter en modifisering av taushetsplikten, som strider mot grunnfestede verdier knyttet til autonomi og fortrolighet i klientforhold, noe som vil ha så vel faglige som etiske implikasjoner for psykologers arbeid.»

Enkelte instanser, herunder *Justisdepartementet* og *Fylkesmannen i Oslo og Akershus*, stiller spørsmål ved hvilke kriterier som skal ligge til grunn ved en vurdering av om det er mulig å gi opplysninger uten individualiserende kjennetegn eller ikke.

Datatilsynet påpeker at forskningsprosjekter som gjør bruk av sensitive opplysninger i utgangspunktet er underlagt konsesjonsplikt etter personopplysningsloven § 33, og at individbasert forskning med kontakt mellom forsker og respondent etter tilsynets oppfatning bør baseres på samtykke fra den enkelte. Datatilsynet uttaler at hensynet til personvernet ved slike beslutninger om utlevering av taushetsbelagte opplysninger er ivaretatt ved reglene i personopplysningsloven med forskrifter.

Av de høringsinstansene som positivt støtter forslaget, er enkelte opptatt av å sikre kvaliteten på statistikken. *Statistisk sentralbyrå* påpeker at det for å gjøre innsamling og bearbeiding av fagtjenestens data så effektiv som mulig, og for å bidra til at statistikk om familievernet blir mest mulig nøyaktig og korrekt, er viktig at lovverket tillater innhenting av sentrale personopplysninger i denne statistikken.

Grenland familiekontor uttaler:

«Vi vil støtte departementets forslag til endring av § 8 om utlevering av opplysninger til forskning og statistikk. Dette oppfattes som en hjemling av muligheten for å avgi fødselsnummer i forbindelse med utarbeidelse av statistikk. Mange av de problemstillingene som er viktige for

utvikling og dokumentasjon av familievernets tilbud kan innhentes på en enklere måte gjennom bruk av personnummer. Kvaliteten på statistikken kan også sikres. Slik vi ser det, vil dette redusere omfanget på de opplysningene familievernet må innhente av den enkelte klient. Vi mener at det blir lettere å starte rådgivning og behandling i den enkelte sak når man ikke må starte med en rekke spørsmål som ikke er relevante for det brukerne ønsker hjelp med. På den annen side er det helt avgjørende at vi kan forsikre brukerne om at personlige opplysninger ikke kan eller vil bli brukt til andre formål.»

3.3.4 Departementets vurdering

Departementet er opptatt av å kunne videreutvikle familieverntjenesten og å kunne sørge for en mest mulig hensiktsmessig og ressurseffektiv bruk av bevilgningene. Det er behov for langsiktig kunnskapsutvikling, dokumentasjon og statistikk for å kunne bygge kompetanse på feltet. For å kunne oppnå dette mener departementet at det er nødvendig at familievernkantorene kan utlevere personidentifiserbare opplysninger til statistisk bearbeiding. På den måten vil man kunne tilrettelegge for videre forskning på feltet, for eksempel gjennom såkalte «forløpsanalyser» der man undersøker klienters forhold til en eller flere ulike tjenester over tid. Ved å registrere for eksempel fødselsnummer kan man også fange opp at samme klient er registrert på samme kontor flere ganger i løpet av et år, eller også registrert ved flere kontorer. Man unngår dermed at tallet på klienter i statistikken blir høyere enn antallet personer som faktisk har benyttet tjenesten i løpet av et år. Man kan også få dokumentert eksakt hvor mange av tjenestens brukere som er nye for hvert år og hvor mange som også var brukere året før.

For å kunne oppnå en tilstrekkelig pålitelig og nyansert statistikk og for at statistikken skal kunne legges til grunn for videre forskning innenfor feltet, er det nødvendig at departementet kan bestemme at opplysningene skal gis uten hinder av taushetsplikt. En slik bestemmelse finnes allerede i forvaltningsloven. I følge forvaltningsloven § 13 b nr. 4 er ikke taushetsplikten til hinder for at opplysningene brukes til statistisk bearbeiding og utrednings- og planleggingsoppgaver. Helsepersonelloven § 29 inneholder en bestemmelse om at departementet kan bestemme at opplysninger uten hinder av taushetsplikt kan eller skal gis til bruk i forskning. Helsepersonelloven inneholder imidlertid ikke en generell bestemmelse om utlevering av opplysninger til statistikk, men har egne bestemmelser om utlevering av opplysninger til spesielle registre. I og med at alle ansatte ved familievernkantorene etter departementets forslag vil ha taushetsplikt som i hovedsak er i tråd med helsepersonelloven, er det behov for en egen bestemmelse om utlevering av personidentifiserbare opplysninger til statistikk i familievernkontorloven. Når det i loven presiseres at slik utlevering kan skje uten hinder av taushetsplikt, innebærer det også at utlevering kan skje uten hinder av den taushetsplikt som fremkommer av helsepersonelloven.

Departementet er imidlertid ikke av den oppfatning at det bør være kurant å opprette nye registre og informasjonssystemer. Det må foretas en grundig avveining av behovet for å samle inn informasjonen, og i hvilken grad det er nødvendig med personidentifiserbare opplysninger. Denne oppfatningen fremgår ved at det tas inn i bestemmelsen at opplysningene så langt det er mulig skal gis uten individualiserende kjennetegn. Opplysningene må selvføl-

gelig undergis den nødvendige sikkerhet. Departementet kan også knytte vilkår for utlevering av opplysninger, jf. familievernkantorloven § 8 annet ledd.

Barne- og familiedepartementet vil foreslå en bestemmelse som i høringsnotatet, jf. utkastet § 8.

3.4 Rettens adgang til å motta forklaring

3.4.1 Gjeldende rett

Etter tvistemålsloven § 204 nr. 2 må ikke retten ta i mot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune om ikke departementet gir samtykke. Departementet kan bare nekte å gi slikt samtykke når åpenbaringen vil kunne utsette staten eller almene interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold. Etter tvistemålsloven § 205 må retten ikke ta i mot forklaring av bestemte angitte profesjoner eller yrkesgrupper som for eksempel leger, psykologer, advokater, prester og meklingsmenn i ekteskapsaker om noe som er betrodd dem i deres stilling uten at den som har krav på hemmelighold har samtykket. Tilsvarende bestemmelser finnes i straffeprosessloven §§ 118 og 119.

3.4.2 Forslaget i høringsbrevet

Familievernkantorene drives av fylkeskommunen eller den fylkeskommunen inngår avtale med om drift av familievernkantor, jf. familievernkantorloven § 2 første ledd. Tvistemålsloven § 204 knytter seg til lovbestemt taushetsplikt vitnet har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune. For å unngå tvil om hvorvidt de familievernkantorene som ikke er fylkeskommunale er å anse som organ for stat eller kommune i tvistemålslovens forstand, foreslo departementet å ta inn en uttrykkelig henvisning til tvistemålsloven § 204 i familievernkantorloven § 5 fjerde ledd. Departementet mente at det av hensyn til brukerne ville være rimelig at de samme regler om rettens adgang til å motta forklaring fra de ansatte ved kontorene skulle gjelde for alle kontorer, uavhengig av om kontorene er fylkeskommunale eller har driftsavtale med fylkeskommunen.

3.4.3 Høringsinstansenes syn

18 høringsinstanser har uttalt seg spesifikt til dette forslaget. Omtrent halvparten av disse bemerker at rettens adgang til å motta forklaring bør være lik i forhold til alle ansatte, uavhengig av hvilken profesjon de tilhører.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus uttaler om dette:

«Fylkesmannen i Oslo og Akershus mener at alle ansatte som utfører de samme oppgavene ved familievernkantor skal være likestilt mht vitneplikt for domstolene, slik at det ikke blir avhengig av terapeutens utdanning hvordan klientens opplysninger er beskyttet i forhold til vitneførsel.»

Barneombudet mener at forholdet mellom de ulike reglene som følger av tvistemålsloven §§ 204 og 205 må klargjøres. Ombudet uttaler:

«Barneombudet foreslår at de ansattes mulighet og plikt til å vitne i en rettssak, samt eventuell fravikelse/unntak fra taushetsplikten i den forbindelse, må fremgå entydig i lov om familievernkontorer.»

Justisdepartementet påpeker at tvistemålsloven § 204 innebærer et forbud for retten til å ta imot vitneutsagn. En regel om begrensninger i denne retten, bør derfor heller nedfelles i tvistemålsloven § 204 nr. 2 første ledd første punktum. De uttaler videre:

«Tvistemålsloven gjelder bare i sivile saker. De hensyn som ligger bak ønsket om begrensninger i vitneplikten i sivile saker for personer som arbeider ved kirkelige familievernkontorer, antas å gjelde tilsvarende i straffesaker. Vi forslår derfor at en tilsvarende begrensning innarbeides i straffeprosessloven § 118 første ledd første punktum, (...)»

3.4.4 Departementets vurdering

Forslaget i høringsnotatet var begrunnet med at man ønsket å unngå tvil om hvorvidt ansatte ved kontorer som ikke anses som organ for stat eller kommune trenger departementets samtykke for at retten skal kunne motta deres vitneutsagn. Departementet vurderte ikke i høringsnotatet forholdet til tvistemålsloven § 205. Tvistemålsloven § 205 angår spesifikt nevnte profesjoner og yrkesgrupper, og den omfatter for eksempel ikke alt helsepersonell. Retten må imidlertid også ta stilling til om den kan ta imot forklaring fra disse profesjonenes underordnede og medhjelpere, jf. tvistemålsloven § 205 annet ledd.

Departementet har forståelse for de merknader som har fremkommet i høringen om at hensynet til brukerne tilsier at alle ansatte ved familievernkontorene bør være i samme situasjon hva gjelder rettens adgang til å motta deres forklaring. Lovgiver har imidlertid valgt å la bestemmelsen i tvistemålsloven § 205 kun omfatte spesifikke profesjoner og yrkesgrupper. Lovgiver har i tillegg inntatt en bestemmelse i tvistemålsloven § 206 a om at retten kan fritta et vitne for å svare på spørsmål om noe som er blitt betrodd det under bl.a. sjelesorg eller sosialt hjelpearbeid, selv om forholdet ikke går inn under § 205. En tilsvarende bestemmelse finnes i straffeprosessloven § 121. Det heter i forarbeidene til disse bestemmelsene at det forutsettes at retten i slike tilfelle vanligvis vil fritta for vitneplikt om betroelser som etter sin art i det vesentligste tilsvarende typer betroelser som omfattes av tvistemålsloven § 205 og straffeprosessloven § 119. Barne- og familiedepartementet mener etter dette at lovgiver allerede har vurdert og tatt hensyn til at det også er andre yrkesgrupper enn de som er nevnt i tvistemålsloven § 205 og straffeprosessloven § 119 som mottar personlige betroelser på tilsvarende måte. Departementet vil derfor ikke nå foreslå at tvistemålsloven § 205 og straffeprosessloven § 119 gis anvendelse overfor alle ansatte ved familievernkontorene.

Reglene i tvistemålsloven og straffeprosessloven om rettens adgang til å motta forklaring er detaljerte og spesielle. Departementet ser det derfor ikke som hensiktsmessig å ta disse reglene inn i familievernkontorloven, slik Barneombudet foreslår. Departementet mener i stedet at det er riktig å følge Justisdepartementets merknad på dette punkt. Departementet foreslår derfor at det i tvistemålsloven § 204 nr. 2 første ledd første punktum og straffeprosessloven § 118 første ledd første punktum inntas begrensninger i rettens adgang til å ta imot forklaringer fra ansatte ved familievernkontorer, jf. utkast til tvis-

temålsloven § 204 nr. 2 første ledd første punktum og straffeprosessloven § 118 første ledd første punktum.

3.5 Særlig om taushetsplikt ved mekling

3.5.1 Gjeldende rett

Familievernkontorene skal foreta mekling etter lov om ekteskap § 26 og barneloven § 34 tredje ledd og § 44 a tredje ledd. Ekteskapsloven § 26 fjerde ledd inneholder en egen bestemmelse om taushetsplikt for den som foretar mekling. Det fremgår her at den som foretar mekling har taushetsplikt om det han eller hun får kjennskap til i sammenheng med meklingen. I samme lov § 26 a fremgår et unntak fra dette, der meklingsmenn etter nærmere regler blir pålagt opplysningsplikt til barneverntjenesten.

3.5.2 Forslaget i høringsbrevet

Bestemmelsene i ekteskapsloven gjelder for alle meklingsmenn enten meklingen foretas på et familievernkontor eller ikke. For å presisere denne spesielle taushetsplikten foreslo departementet at det tas inn en uttrykkelig henvisning til ekteskapsloven i familievernkontorloven.

3.5.3 Høringsinstansenes syn

Få høringsinstanser har uttalt seg til bestemmelsen, og de fleste av disse støtter forslaget. En høringsinstans mener henvisningen ikke er nødvendig, mens noen ønsker at det i bestemmelsen også skal henvises til tvistemålsloven § 205, jf. punkt 3.4 ovenfor. *Justisdepartementet* uttaler at bestemmelsen for fullstendighetens skyld også bør vise til ekteskapsloven § 26 a om opplysningsplikt til barneverntjenesten.

3.5.4 Departementets vurdering

Departementet kan ikke se at det er nødvendig med en henvisning til tvistemålsloven § 205, da det ikke er tvilsomt at denne regelen får anvendelse for meklere i ekteskapsaker. Departementet finner det imidlertid hensiktsmessig å ta inn en henvisning til opplysningsplikten til barneverntjenesten.

Barne- og familiedepartementet foreslår en bestemmelse som i høringsutkastet, med tillegg av at det tas inn en henvisning til opplysningsplikten i ekteskapsloven § 26 a, jf. utkastet § 5 a.

4 Opplysningsplikt til sosialtjenesten

4.1 Gjeldende rett

Foruten den opplysningsplikten som gjelder overfor barneverntjenesten, jf. familievernkontorloven § 10, inneholder loven en bestemmelse om at fagpersonell ved kontorene av eget tiltak skal gi sosialtjenesten opplysninger om forhold som kan føre til tiltak fra sosialtjenestens side, jf. § 9. Slike opplysninger kan imidlertid bare gis etter samtykke fra klienten, eller så langt de ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt.

Helsepersonelloven § 32 annet ledd inneholder en egen bestemmelse om opplysningsplikt til sosialtjenesten når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade. Opplysningsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikt, og omfatter både det å gi opplysninger etter eget tiltak og etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om sosiale tjenester.

4.2 Forslaget i høringsbrevet

Etter departementets oppfatning vil også familievernkontorene kunne få opplysninger om gravide rusmisbrukere, og av hensyn til barnets beste bør derfor alt fagpersonell ved kontorene, i likhet med for eksempel helsepersonell, kunne gi opplysninger videre til sosialtjenesten. På denne bakgrunn foreslo departementet at en tilsvarende opplysningspliktbestemmelse som den som finnes i helsepersonelloven § 32 og barnevernloven § 6-7 inntas i familievernkontorloven § 9 annet ledd.

4.3 Høringsinstansenes syn

Kun få høringsinstanser har uttalt seg til forslaget. Langt de fleste høringsinstansene, herunder *Sosial- og helsedepartementet*, støtter forslaget. En høringsinstans, *Kirkens Familierådgivning Otta*, har innvendinger mot forslaget og mener opplysningsplikten er for bredt anlagt.

4.4 Departementets vurdering

Barne- og familiedepartementet opprettholder forslaget i høringsnotatet, jf. utkast til § 9 annet ledd.

5 Føring av klientjournal m.m.

5.1 Gjeldende rett

Dagens familievernkantorlov § 11 inneholder en hjemmel for departementet til å gi forskrifter om hvordan klientjournal skal føres. Bestemmelsen hjemler ikke klart en tilsvarende forskrift om hva journalen skal inneholde.

Av familievernkantorloven § 11 tredje ledd fremgår det at klientjournal ikke er konsesjonspliktig etter lov om personregistre med mer § 9. Personregisterloven ble 1. januar 2001 erstattet av lov om personopplysninger.

5.2 Forslaget i høringsbrevet

Formålet med føring av klientjournal er i første rekke å kunne dokumentere behandlingen på ethvert trinn. Journalen er også et arbeidsredskap for behandleren. Av hensyn til klientene, og også av hensyn til at opplysninger som legges til grunn for forskning skal være sammenlignbare, ønsker departementet å kunne gi regler om hva klientjournalen skal inneholde. På denne måten vil man kunne sikre en enhetlig praksis på de ulike kontorene. Departementet foreslo derfor at dette presiseres i lovteksten.

Departementet foreslo også at henvisningen til personregisterloven erstattes med tilsvarende henvisning til personopplysningsloven.

5.3 Høringsinstansenes syn

Kun 8 høringsinstanser har uttalt seg spesifikt til forslaget. 4 av disse påpeker sammenhengen mellom hva journalen kan inneholde og anledningen til å utlevere opplysninger til statistisk formål. *Datatilsynet* støtter forslaget, og mener at en klargjøring av hjemmelsbestemmelsen, slik at det fremgår klart hva som skal eller kan tas inn i en journal, vil styrke personvernet for den enkelte klient. Tilsynet uttaler videre:

«Datatilsynet er enig i at journal ved familievernkontorer er unntatt konsesjonsplikten i henhold til personopplysningsloven § 33, 4 ledd, og er positive til at hjemmelen klargjøres i § 11, tredje ledd. Datatilsynet bemerker at reglene i personopplysningsloven vil utfylle reglene i lov om familievernkontorer med forskrifter, jf personopplysningsloven § 5.»

5.4 Departementets vurdering

Hva gjelder anledningen til å utlevere opplysninger til statistisk formål vises til punkt 3.3 ovenfor.

Departementet ser behov for å innta en språklig presisering i bestemmelsens første ledd hva gjelder helsepersonells journalplikt. Med dette tillegget

oppretholder Barne- og familiedepartementet forslaget i høringsnotatet, jf. utkast til § 11.

6 Krav til faglig leder

6.1 Gjeldende rett

På lovgivningstidspunktet la departementet til grunn at familievernet var å anse som en helsetjeneste. En følge av denne forståelsen av tjenesten var i henhold til helselovgivningen at ethvert familievernkontor måtte ha en faglig leder som tilhørte en av helseprofesjonene. Departementet mente imidlertid at sosionomer med videreutdanning i familieterapi og lang praksis har god kompetanse for de oppgaver som skal løses ved et familievernkontor. Departementet foreslo derfor at sosionomer med videreutdanning i familieterapi og lang praksis ved familievernkontor skulle kunne godkjennes som faglig leder etter en individuell vurdering.

Under Stortingets behandling av loven gikk man bort fra å se familievernet som en helsetjeneste, og det ble i stedet definert til å være en spesialtjeneste. Samtidig ble det besluttet at sosionomer fortsatt skulle kunne ha lederfunksjonen, uten at det krevdes en individuell vurdering, jf. familievernkontorloven § 4.

6.2 Forslaget i høringsbrevet

Departementet har etter lovens ikrafttredelse mottatt henvendelser fra kontorer som har ønsket å ansette som leder personer med annen yrkesbakgrunn enn de som fremgår av § 4. Departementet mener at argumentasjonen for at lederfunksjonen som hovedregel må utøves av en som tilhører en av helseprofesjonene ikke har samme gjennomslagskraft etter at tjenesten er definert som en spesialtjeneste. Departementet var imidlertid av den oppfatning at det fremdeles ville være viktig å påse at lederfunksjonen ivaretas av en med tilstrekkelig kompetanse for oppgaven. Dette ville i første rekke være de yrkesgrupper som i dag kan benyttes som faglig leder, men det kunne også være personer med annen helse- eller sosialfaglig grunnutdanning. Departementet foreslo derfor at faglig leder måtte ha helse- eller sosialfaglig utdanning av minimum tre års varighet. For å åpne for at også andre yrkesgrupper skulle kunne inneha stillingen som faglig leder, foreslo departementet at tilsettingsmyndigheten skulle gis anledning til å ansette ledere med annen relevant grunnutdanning. Det skulle likevel være et krav at lederen skulle ha kompetanse i familieterapi, og ansettelse av person med annen grunnutdanning skulle bare skje i særlige tilfelle og etter en konkret vurdering av den enkelte søker.

Departementet foreslo også at bestemmelsen ble oppdatert i forhold til ny helsepersonellov hva gjelder legens selvstendige beslutningsansvar.

6.3 Høringsinstansenes syn

Omtrent halvparten av høringsinstansene har uttalt seg til forslaget. De fleste av disse stiller seg positive til forslaget om en utvidelse av yrkesgrupper som

kan inneha den faglige lederstillingen ved familievernkontorene. På samme måte stiller de fleste seg positive til at tilsettingsmyndigheten får hjemmel til å fravike kravet til grunnutdanning etter en konkret vurdering.

Svært få høringsinstanser har generelle innvendinger mot forslaget. Disse høringsinstansene påpeker bl.a. at endringen kan medføre at disse arbeidsplassene kan bli mindre attraktive for noe fagpersonell. Enkelte høringsinstanser har innvendinger til forslaget om at tilsettingsmyndigheten skal kunne fravike kravet til grunnutdanning. Disse høringsinstansene påpeker bl.a. viktigheten av at faglig leder også innehar en grunnutdanningskompetanse som sikrer at leder ivaretar det faglige ansvar for behandlingsopplegget og for å vedlikeholde og utvikle kontorets faglige standard.

Fylkeslegen i Nordland mener det bør presiseres at utdanningen som hovedregel må være på høyskole- eller universitetsnivå.

Departementet presiserte i høringsnotatet at ledere som ikke har helse- eller sosialfaglig utdanning av minst tre års varighet må ha annen relevant grunnutdanning. *Justisdepartementet* mener at dette bør nedfelles i lovteksten.

Kommunal- og regionaldepartementet uttaler:

«Regjeringen har i sitt fornyelsesprogram lagt vekt på prinsippet om at kommuner og fylkeskommuner skal ha størst mulig frihet til å organisere sin virksomhet, og at dette prinsippet følges opp i forslag til ny lovgivning eller ved lovendring. I fornyelsesprosjektet «Gjennomgang av statlig regelverk rettet mot kommunesektoren», er det blant annet lagt vekt på at regler om kompetansekrav og bemanningsnormer må gjennomgås kritisk med tanke på opphevelse.

Kommunal- og regionaldepartementet stiller spørsmål ved hensiktsmessigheten av å opprettholde krav til spesiell kompetanse på dette området. Etter departementets oppfatning bør det være opp til kommunen selv å vurdere hvilken kompetanse det bør stilles. Dette bygger på en forståelse av at når kommunesektoren er tillagt ansvaret for å løse en oppgave, vil kommunen også være ansvarlig for å ansette nødvendig og tilstrekkelig personell med relevant og tilstrekkelig kompetanse. Dersom det skal opprettholdes krav om kompetanse, bør dette være fordi kravene til kompetanse på dette området er *spesielt* sterkt. Barne- og familiedepartementet bes vurdere om dette er tilfelle.»

6.4 Departementets vurdering

Barne- og familiedepartementet har på nytt vurdert hvorvidt det er hensiktsmessig å opprettholde krav til spesiell kompetanse på dette området. Barne- og familiedepartementet er enig med Kommunal- og regionaldepartementet i at det er fylkeskommunen som må være ansvarlig for å ansette nødvendig og tilstrekkelig personell med nødvendig og tilstrekkelig kompetanse når den har blitt tillagt ansvaret for å løse en oppgave. Når det gjelder de private kontorene vil fylkeskommunen, gjennom den driftsavtalen som inngås, kunne påse at kontoret holder et tilstrekkelig faglig nivå. Ut fra dette har departementet kommet frem til at det ikke er nødvendig med en nærmere lovregulering av kompetansekrav og bemanningsnorm på familievernområdet. Departementet vil imidlertid understreke viktigheten av å ha et tverrfaglig sammensatt personell og at faglig leder må ha tilstrekkelig kompetanse til å ivareta det faglige ansvar for behandlingsopplegget og for å vedlikeholde og utvikle kon-

torets faglige standard. Dette innebærer etter departementets mening at faglig leder bør ha helse- eller sosialfaglig utdanning på høyskole- eller universitetsnivå av minimum tre års varighet, eller annen relevant utdanning som for eksempel jurist eller prest. Faglig leder bør også ha kompetanse i familierapi.

Barne- og familiedepartementet vil foreslå å oppheve store deler av bestemmelsen, med unntak av presiseringen av legers selvstendige beslutningsansvar etter helsepersonelloven § 4 tredje ledd, jf. utkastet § 4.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

De foreslåtte endringer omfatter i stor grad den taushetsplikt familievernkontorene skal praktisere. Det kreves ingen organisatoriske endringer eller merarbeid i forbindelse med de nye reglene. Fylkesmannen vil etter forslaget i § 6 tredje ledd få myndighet til å bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har gitt sitt samtykke på vegne av barnet. Bestemmelsen er ment å være en sikkerhetsventil, på lik linje som i barnevernloven, og vil i praksis ikke medføre merbelastninger i fylkesmannens arbeidsoppgaver. Departementet mener derfor at forslaget ikke vil ha administrative eller økonomiske konsekvenser.

8 Merknader til de enkelte bestemmelser

8.1 Til endringene i familievernkontorloven

Til § 1

Det foreslås å rette en henvisning i *første ledd tredje punktum*. Bestemmelsen viser nå til barneloven § 44 tredje ledd. Etter lovendringen 13. juni 1997 nr. 39 skal den riktige henvisningen være til barneloven § 44 a tredje ledd, siden reglene om tvungen mekling ved denne lovendringen ble tatt inn i ny § 44 a.

Til § 4

Dagens lov stiller krav til personelletts faglige sammensetning, og spesifikke krav til faglig leders kompetanse. Fylkeskommunen er tillagt ansvar for å på forsvarlig måte planlegge, dimensjonere og organisere tjenesten, jf. § 2. Dette, sett i sammenheng med at familieverntjenesten ikke er en helsetjeneste men en spesialtjeneste, tilsier etter departementets mening at fylkeskommunen må være ansvarlig for å ansette nødvendig og tilstrekkelig personell med nødvendig og tilstrekkelig kompetanse. Når det gjelder de private kontorene vil fylkeskommunen, gjennom den driftsavtalen som inngås, kunne påse at kontoret holder et tilstrekkelig faglig nivå. Departementet foreslår derfor å oppheve bestemmelsen om kompetansekrav i dagens første og annet ledd. Da det fremdeles vil være behov for å klargjøre legers selvstendige beslutningsansvar, foreslås denne bestemmelsen videreført, med de nødvendige tilpasninger til helsepersonelloven.

Til § 5

I *første ledd* er det presisert at taushetsplikten ved familievernkontorene er sammenfallende med helsepersonelloven §§ 21 og 23 om taushetsplikt og begrensninger i denne.

Nåværende annet ledd inneholder en presisering av at taushetsplikten også omfatter opplysninger som fødested, fødselsdato etc. Når taushetsplikt etter familievernkontorloven gis ved en henvisning til helsepersonelloven vil denne presiseringen bli overflødig, da taushetsplikt etter helsepersonelloven gjelder alle personlige forhold. Nåværende annet ledd foreslås derfor opphevet.

Til § 5a

Det vises til de generelle merknadene under pkt. 3.5.

Til § 6

I *første ledd* er det foretatt en omformulering slik at den er i overensstemmelse med andre tilsvarende samtykkebestemmelser i lovgivningen, som forvaltningsloven § 13 a nr. 1 og helsepersonelloven § 22 første ledd.

Annet ledd annet punktum er i overensstemmelse med barneloven § 31 første ledd første setning og pasientrettighetsloven § 4-4 tredje ledd første setning. I *annet ledd tredje punktum* presiseres det at det skal legges vekt på hva barnet mener, og i *annet ledd fjerde punktum* fremgår det at det skal legges stor vekt på hva barnet mener når barnet er mellom 12 og 16 år. Dette ivaretar de samme hensyn som i tilsvarende bestemmelser i barneloven § 31 første ledd annet punktum og annet ledd annet punktum, og pasientrettighetsloven § 4-4 tredje ledd tredje punktum.

I *tredje ledd* gis fylkesmannen tilsvarende kompetanse som departementet hva gjelder retten til å bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt selv om det foreligger samtykke etter første ledd.

Til § 8

Første ledd første punktum hjemler adgang for departementet til å bestemme at opplysninger kan eller skal gis til bruk for både forskning og statistikk. Slik utlevering av opplysninger kan skje uten hinder av taushetsplikt. Det fremgår likevel av *første ledd annet punktum* at opplysningene så langt mulig skal gis uten individualiserende kjennetegn. Dette retter seg mot departementet og er retningsgivende for departementets vurdering av hvorvidt det skal besluttes at opplysninger skal gis, og i hvilken form. Ved vurderingen skal det legges vekt på om ønskede mål og resultater kan oppnås uten at opplysningene inneholder individualiserende kjennetegn.

I *annet ledd* har man videreført bestemmelsen om at det kan knyttes vilkår til vedtak om at opplysninger kan eller skal gis til bruk for forskning. På samme måte vil det kunne stilles vilkår når vedtaket går ut på å gi opplysninger til bruk for statistikk.

Til § 9

Det vises til de generelle merknadene under kapittel 4.

Til § 11

For så vidt gjelder *første til tredje ledd* vises det til de generelle merknadene under pkt. 5.

I *fjerde ledd* foreslås å rette en henvisning. Bestemmelsen viser nå til barneloven § 44 tredje ledd. Etter lovendringen 13. juni 1997 nr. 39 skal den riktige henvisningen være til barneloven § 44 a tredje ledd, siden reglene om tvungen mekling ved denne lovendringen ble tatt inn i ny § 44 a.

Til § 13

I *annet punktum* presiseres det at forvaltningsloven gjelder for alle kontorer, med unntak av forvaltningsloven § 2 annet ledd hva gjelder de kontorene som ikke anses som forvaltningsorgan i forvaltningslovens forstand.

8.2 Til endringen i tvistemålsloven

Til § 204 nr. 2

Hensikten med endringen i *første ledd første punktum* er å klargjøre at bestemmelsen får anvendelse på alle familievernkontorer.

8.3 Til endringen i straffeprosessloven

Til § 118

Hensikten med endringen i *første ledd første punktum* er å klargjøre at bestemmelsen får anvendelse på alle familievernkontorer.

Barne- og familiedepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer m.m.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

st a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer m.m.

I

I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Familievernet er en spesialtjeneste som har familierelaterte problemer som sitt fagfelt. Familievernkontorene skal gi et tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien. Familievernkontorene skal foreta mekling etter lov om ekteskap § 26 og barneloven § 34 tredje ledd og § 44 a tredje ledd.

§ 4 skal lyde:

§ 4. Legers selvstendige beslutningsansvar

Itilfeller der faglig leder ikke er psykiater eller annen lege, og det er ansatt lege/psykiater ved kontoret, berører ikke dette legens selvstendige beslutningsansvar etter helsepersonelloven § 4 tredje ledd.

§ 5 skal lyde:

§ 5. Taushetsplikt

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for et familievernkontor har taushetsplikt etter helsepersonelloven §§ 21 og 23 med mindre noe annet fremgår av loven her.

Overtredelse av taushetsplikt etter denne bestemmelsen kan straffes etter straffeloven § 121.

Ny § 5 a skal lyde:

§ 5 a. Taushetsplikt og opplysningsplikt ved mekling

Den som foretar mekling etter lov om ekteskap § 26 og barneloven §§ 34 tredje ledd og 44 a tredje ledd, har taushetsplikt etter lov om ekteskap § 26 fjerde ledd og opplysningsplikt til barneverntjenesten etter lov om ekteskap § 26 a.

§ 6 skal lyde:

§ 6. Taushetsplikt - samtykke

Taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for dem opplysningene direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker.

For barn under 16 år, skal samtykke gis av foreldre eller foresatte. Etter hvert som barnet utvikles og modnes skal barnets foreldre høre hva barnet har å

si før samtykke gis. Det skal legges vekt på hva barnet mener. Er barnet mellom 12 og 16 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener.

Dersom et barns interesser tilsier det kan *fylkesmannen eller departementet* bestemme at opplysningene skal være undergitt taushetsplikt selv om det foreligger samtykke etter annet ledd.

§ 8 skal lyde:

§ 8. Forskning og statistikk

Departementet kan bestemme at opplysninger kan eller skal gis til bruk for forskning og statistikk, og at det kan skje uten hinder av taushetsplikt. *Opplysningene skal så langt det er mulig gis uten individualiserende kjennetegn.*

Til vedtak som nevnt i første ledd kan knyttes vilkår. Den som mottar opplysningene har taushetsplikt og straffansvar etter denne lov.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om bruk av taushetsbelagte opplysninger i forskning og statistikk.

§ 9 nytt annet ledd skal lyde:

Uten hinder av taushetsplikt etter § 5 skal fagpersonell ved familievernkontorer av eget tiltak gi opplysninger til sosialtjenesten når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. lov om sosiale tjenester § 6-2 a. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om sosiale tjenester, plikter fagpersonell ved familievernkontorer å gi slike opplysninger.

§ 11 skal lyde:

§ 11. Klientjournal m.m.

Ansvarlig behandler plikter å føre ordnede opptegninger over sin virksomhet. Det skal føres journal over hver klientenhet; par, familier og enkeltklienter. *Helsepersonell* som fører journal etter denne bestemmelsen plikter derfor ikke å føre journal for *den enkelte klienten* etter *helsepersonelloven § 39*.

Departementet gir forskrifter om *hva klientjournalen skal inneholde og hvordan klientjournal skal føres*, herunder regler om supplering, retting og sletting samt oppbevaring og videre behandling.

Klientjournal er ikke konsesjonspliktig etter *personopplysningsloven § 33*.

Plikten til å føre journal gjelder ikke ved mekling etter lov om ekteskap § 26 og barneloven §§ 34 tredje ledd og 44 a tredje ledd.

§ 13 skal lyde:

§ 13. Saksbehandling

Der ikke annet fremgår av loven gjelder forvaltningslovens regler. *For kontorer som ikke går inn under definisjonen i forvaltningsloven § 1 annet punktum, får ikke forvaltningsloven § 2 annet ledd anvendelse.*

II

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål gjøres følgende endring:

§ 204 nr. 2 første ledd første punktum skal lyde:

Retten må ikke ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune, *familievernkontor*, postoperatør eller tilbyder av tilgang til telenett eller teletjeneste eller teleinstallatør, om ikke departementet gir samtykke.

III

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 118 første ledd første punktum skal lyde:

Retten må ikke ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune, *familievernkontor*, postoperatør eller tilbyder av tilgang til telenett eller teletjeneste eller teleinstallatør, hvis ikke departementet gir samtykke.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

